

Finansdepartementet

12.02.2025

Viktige prioriteringer for statsbudsjettet 2026

Vi lever i urolige tider med krig i Europa, økt spenning mellom land og allianser, klimaendringer, demografiske utfordringer og lav økonomisk vekst.

Både det grønne og digitale skiftet vil kreve store omstillinger. Disse vil føre til store endringer i etterspørsel etter kompetanse i arbeidsmarkedet framover. Skal regjeringen oppnå sine mål om større energiproduksjon og reduserte utslipp, må tilbudet av ingeniør- og teknologkompetanse økes. Mangel på ingeniørarbeidskraft vil bli en stor utfordring i årene framover.

I tillegg til å bidra til at norsk arbeidsliv har tilgang på kompetansen arbeidslivet etterspør, er det viktig at regjeringen fører en ansvarlig politikk som sikrer energiproduksjon og -forsyning, styrker norske virksomheters konkurransekraft og fortsatt høy sysselsetting. Det forutsetter en politikk for lav inflasjon, stabil kronekurs, forutsigbar rente og et konkurransedyktig skatteregime for næringslivet.

NITO mener regjeringen må prioritere følgende tre områder i sitt budsjettarbeid:

- tilstrekkelig kompetanse
- fornybare energikilder
- klimatilpasning

Skape og utvikle den kompetansen Norge har behov for

Kompetanse er en forutsetning for å finne smartere, mer effektive og grønnere løsninger, produsere nok kraft for å klare elektrifiseringen av samfunnet, ta i bruk teknologi og ikke minst kunstig intelligens, og samtidig sikre høy verdiskaping for å opprettholde og utvikle velferdssamfunnet. For å klare dette er det behov for en gjennomgående teknologi- og realfagssatsning, som sikrer at vi klarer å møte etterspørselen i et arbeidsmarked i rask endring.

Styrking av realfag og teknologi i grunnskole og videregående skole

Det er et stort behov for å satse på realfag i ungdomsskolen og å styrke lærerkompetansen i matematikk og naturfag.

NITO ber regjeringen foreslå midler til følgende tiltak i statsbudsjettet for 2026:

- Nytt fellesfag i teknologi i grunnskolen
- Økt timetall med minst en time per uke i naturfag i ungdomsskolen
- Styrket deltakelse i etter- og videreutdanning for realfagslærere
- Økt basisbevilgning til vitensentrene, herunder talentsentrene for realfag for å styrke lærerkurs og utvikle undervisningsopplegg i realfag
- Støtte til koordinering av regionale nettverk for samhandling mellom utdanning og arbeidsliv, såkalt STEM-økosystem

Styrke ingeniør- og teknologiutdanningene i høyere utdanning

Regjeringens digitaliseringsstrategi viser et høyt ambisjonsnivå for digitalisering og tilgang på digital kompetanse i Norge. For å oppnå disse målene, må teknologifag i utdanningene prioriteres. NITO er bekymret for at universiteter og høyskoler ikke klarer å prioritere sin kapasitet til teknologiutdanning på en måte som møter kompetansebehovet.

NITO ber regjeringen lyse ut midler til ny og mer dekkende studiekapasitet innen teknologi og høyere utdanning ved at:

- det i statsbudsjettet for 2026 bevilges midler til 1000 flere varige IKT-studieplasser
- det lyses ut 100 nye, varige studieplasser til bioingeniørutdanningene

Økt fagforeningsfradrag

Oppslutningen om det organiserte arbeidslivet bidrar til et lavt konfliktnivå og at man finner gode løsninger både for arbeidslivet og samfunnet. Andelen fagorganiserte yrkesaktive er om lag 50 prosent. Det er viktig at denne andelen ikke reduseres slik at trepartssamarbeidet ikke mister sin legitimitet. Fagorganisasjonene har et hovedansvar for å rekruttere og beholde medlemmer gjennom å levere et godt og attraktivt produkt til potensielle medlemmer, men staten på sin side kan anerkjenne dette arbeidet ved å gi et fagforeningsfradrag. Denne regjeringen har bidratt til å holde organisasjonsgraden oppe blant annet ved årlig å øke fagforeningsfradraget. Dette har vært et nyttig virkemiddel. Vi ber derfor at fradraget økes i tråd med gjennomsnittlig lønnsvekst også i statsbudsjettet for 2026.

Fornybar energi

Etterspørselen etter kraft øker år for år, og det er behov for et stort løft for å sikre tilstrekkelig tilgang på kraft framover. Tall fra NVE viser at 2024 ligger an til å bli et bunnår mtp hvor mye ny kraftproduksjon som ble satt i drift. Utbyggingen har nærmest stoppet helt opp; Til og med 3. kvartal i fjor ble det kun satt i gang under 0,3 Twh. Dette er langt fra nivået som er nødvendig for å nå målet om 40 Twh innen 2030.

Å lykkes med flytende havvind vil være svært viktig i energiomstillingen for både Norge og Europa. Som det framkommer av samfunnsdebatten vil kostnaden per Twh være høy innledningsvis, men flytende havvind er også helt avgjørende for å etablere havvind som en stor norsk eksportnæring. Det er derfor viktig å komme i gang med større prosjekter, som kan bidra til standardisering og økte stordriftsfordeler i leverandørkjeden, og dermed bringe kostnadene ned.

NITO ber om:

- at det tas konkrete grep for å støtte den langsiktige satsingen på flytende havvind. Det økonomiske opplegget for ytterligere en utlysning konkretiseres. Det er med på å sikre forutsigbarhet og industriell oppbygging.
- videre styrking av saksbehandlingskapasiteten i NVE, RME og ED for å bidra til en raskere konsesjonsbehandling av saker som gjelder utbygging av strømnnett og fornybar kraft.

Energieffektivisering

Det er et stort uforløst potensial til å spare energi gjennom energieffektivisering. Regjeringens handlingsplan for energieffektivisering viser at årlige bevilgninger på 4-5 mrd kroner kan utløse energieffektivisering som tilsvarer 25 prosent av Norges strømforbruk. Handlingsplanen må følges opp med konkrete virkemidler av alle involverte departement. Det er en rekke tiltak som kan gjøres på kommunalt og statlig nivå og som vil ha god effekt, spesielt når det gjelder energibruk i bygg. Det er svært

tvilsomt om Norge når målet om 10 tWh lavere energibruk i husholdningene fram mot 2030 uten sterkere stimulans. Vi vil bemerke at strømstøtteordninger kan gi motsatt effekt av ønsket om energisparing.

NITO ber om:

- at bevilgningene til energieffektivisering økes til et nivå som innebærer en satsing som er sikrer at vi når målet om energieffektivisering på 10 tWh innen 2040.
- at Enovas og Husbankens midler til energieffektiviseringstiltak økes bla Kap. 1825

Klimatilpasning

Klimatilpasning er avgjørende for å møte økende klimaendringer. Når det gjelder flom og skred viser erfaringene at der hvor forebyggende tiltak er gjennomført har man sluppet kostbare skader. Forebygging er svært viktig og har en enorm samfunnsøkonomisk gevinst. Det er et stort etterslep og et økende behov for rassikring. Stadig mer nedbør og ekstremvær gjør at mange områder er utsatt. Det er nødvendig med mer kartlegging av lekkasjer og farlige områder som følge av økt nedbør. Avløpssystemet må dimensjoneres for å kunne håndtere dette, og det må tas hensyn til håndtering av overvann tidlig i planprosesser for å minimere skaderisiko.

NITO ber om:

- en økning i bevilgningene til klimatilpasningstiltak, spesielt innen vann- og avløpssektoren.
- at det settes av midler til en utredning av ulike støtteordninger der kommuner kan motta statlige midler til oppgraderingsprosjekter.

Styrking av datadeling og datasikkerhet

For å utnytte mulighetene som ligger i kunstig intelligens (KI) må Norge prioritere trygg og effektiv datadeling. Dette krever investeringer i digital infrastruktur, utvikling av nasjonale standarder og rammeverk, samt tiltak for å styrke datasikkerheten. En slik satsing vil:

- Forbedre ressursutnyttelsen i både offentlig og privat sektor.
- Skape grunnlag for utvikling av bedre tjenester til innbyggerne.

Med vennlig hilsen

Kjetil Lein
President

Egil Thompson
Generalsekretær